

พลังบวร: การสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

Borworn Power: Creating Consciousness of Reconciliation in Thai Society

พระปลัดอนุชาติ นรินโท¹ พระครูพิจิตรวรเวท² พระครูพิสุทธิปัญญาวิวัฒน์³ พระครูวศินวรกิจ⁴
และนพวรรณ ไชยชนะ⁵

Phrapalad Anuchat Narinto, Phrakhruphichitworawet, Phrakhruphisutthipanyaphiwat
Phrakhruwasinwarakit and Noppawan Chaichana

Received: February 16, 2021

Revised: April 20, 2021

Accepted: April 22, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพจิตสำนึกของประชาชน 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชน และ 3) เสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจงจำนวน 45 รูป/คน โดยการจัดเวทีสนทนาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพจิตสำนึกมี 4 มิติ ได้แก่ 1.1) ความเป็นมนุษย์ ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม รับคำสาบาน ยึดหลัก “ฮิตสิบสองคองสิบสี่” 1.2) เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หวงแหวน อนุรักษ์ ทรัพยากรจากป่าให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ ให้อนุชนรุ่นหลัง คัดแยกขยะแนวคิด 3R 1.3) ความสัมพันธ์ทางสังคม มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ถูกต้อง โดยผู้ใหญ่จะพาเด็ก ๆ ไปเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มีความสามัคคี ไม่ทะเลาะกัน ผู้นำใกล้ชิด ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ช่วงเทศกาลคนต่างที่ก็มา 1.4) ความรับผิดชอบต่อสังคม ประชุมเครือข่าย รับนโยบายมาถ่ายทอดให้ลูกบ้านเพื่อดูแลบ้าน นโยบายบ้านเล็กในป่าใหญ่ ไม่บุกรุก ไม่ล่า ไม่เลี้ยง มีกฎเหล็ก มีระวางโทษ มีการวิจัยและพัฒนา วิธีการแปรรูป การตรวจวิเคราะห์ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงโดยตัดผักบางชนิดที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนออกรสชาติคงเดิม การตรวจวิเคราะห์สารตกค้าง 2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก พบว่า 2.1) แนวคิดทางพระพุทธศาสนา 2.2) ค่านิยมท้องถิ่น 2.3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.4) การเรียนรู้ของบุคคล 2.5) ผู้นำครอบครัว 2.6) โครงการในพื้นที่ดำเนินการจะส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก

¹⁻⁵ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร; Mahachulalongkornrajavidyalaya

University, Phichit Buddhist College

Corresponding author, e-mail: noppawan.chai@mcu.ac.th, Tel. 085-0535680

ของประชาชนตามหลักบวร และ 3) ผลการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยพบว่ามีการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสำนึกโดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจทุกฝ่ายครอบครัวผู้ปกครองครูในชุมชนช่วยกันสร้างจิตสำนึกให้เกิดกับชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนที่ถือเป็นกำลังสำคัญ

คำสำคัญ: พลังบวร, การสร้างจิตสำนึก, ความปรองดองสมานฉันท์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the state of people's consciousness; 2) to analyze the factors affecting the creating of people's consciousness; and 3) to strengthen the process of creating people's consciousness according to the Borworn (house, temple, school) principle to create a reconciliation in Thai society. It is a qualitative research emphasized on action research by conducting in-depth interviews with 45 key informants by organizing a forum for 21 key informants. The results of the research showed that 1) the state of consciousness had 4 dimensions: 1.1) human beings, making merit, offering food to monks, listening to Dhamma, taking oaths, adhering to the principle of "Heet Sipsong Kong Sib Si"; 1.2) concerning the environment, there should be cherishing and conserving forest resources to remain abundant for the next generation, waste sorting based on 3R concept; 1.3) on the side of social relations, the correct culture was transmitted. The adults should take the children to learn different cultures, traditions, have unity, not quarrel, be mediate leaders, promote tourist attractions during the festival for different people; 1.4) on the side of social, there should be responsibility network meeting, receive a policy to pass on to the residents to take care of the forest, small house policy in the big forest, no trespassing, no hunting, no sawing, iron rules, penalties, research and development, processing method, product Safety analysis, adjusting the method by cutting some vegetables that had not yet been registered but the taste was the same, residue analysis; 2) the analysis of factors affecting consciousness building found that 2.1) Buddhist concepts; 2.2) local values; 2.3) local wisdom; 2.4) personal learning; 2.5) family leaders; 2.6) projects in the area; and 3) on the side of the result of enhancing people's awareness process according to the Borworn (house, temple, school) principle to create a society of reconciliation in Thai society, it was found that there should be organizing activities to develop consciousness through cooperating unite all parties, families, people, community

organizations to help create awareness for the community, especially young people who were considered as being important.

Keywords: Borrowed Power, Creating Consciousness, Reconciliation

บทนำ

ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้กำหนดวิสัยทัศน์สำคัญไว้ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จะเห็นว่า ทั้งยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์การวิจัยมุ่งเน้นให้การวิจัยในอนาคตต้องสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาลซึ่งการวิจัยจะต้องเน้นการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การสร้าง ความมั่นคงของมนุษย์อย่างยั่งยืนและสนองความต้องการของสังคมทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมไทย ตกอยู่ในสภาวะการณ์ของความขัดแย้งเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบและมีการใช้ความรุนแรงในหลาย รูปแบบประชาชน ยังคงปรากฏให้เห็นซึ่งบางครั้งสื่อผ่านสังคมออนไลน์ (Social Media) ซึ่งเป็นอีก รูปแบบหนึ่งในการแสดงออกซึ่งความขัดแย้งทางความคิดของสังคมไทยสิ่งที่ทำให้ต้องนึกถึงคือ “ความปรองดองสมานฉันท์” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนพยายามจะผลักดันให้ สังคมไทยมีบรรยากาศดังกล่าวเพื่อกระตุ้นการพัฒนาและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข การ นำเอา “หลักบวร” บ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็น 3 องค์หลักในชุมชนมาเป็นกลไกในการพัฒนาและ สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืน เกิดสันติสุข ลดความขัดแย้งโดยอาศัยหลักบวร นั่นคือการมี ส่วนร่วมของ 3 องค์การสำคัญในชุมชน บ้าน วัด และโรงเรียน ร่วมกับวิถีชีวิตชุมชนและประเพณี วิถีวัฒนธรรมถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการอยู่ร่วมกันภายใต้ภายใต้ความตระหนักรู้และจิตสำนึก แห่งความปรองดองสมานฉันท์ ผู้วิจัยและคณะจึงได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้หลัก “พลังบวร” มาเป็น แกนกลางในการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวร เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรและเพื่อเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึก ของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย การศึกษา สภาพจิตสำนึก วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก และเสริมสร้างกระบวนการสร้าง จิตสำนึก ของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย โดย กระบวนการสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในที่นี้คณะผู้วิจัยได้ศึกษาการสร้าง จิตสำนึกของประชาชนใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ สังคมไทยมีความรัก ความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ตามหลักบวร ซึ่งเป็น 3 องค์การสำคัญใน ชุมชนอยู่ร่วม ผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วิถีวัฒนธรรม ความสามัคคีปรองดองสมานฉันท์ การอยู่ร่วมกันของสังคม คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา สภาพจิตสำนึกของประชาชน รวมถึง วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก ได้แก่ ปัจจัยภายใน 1. แนวคิดทางพระพุทธศาสนา 2. ค่านิยมท้องถิ่น 3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยภายนอก 4. ผู้นำครอบครัว ชุมชน 5. การเรียนรู้

ของบุคคล และ 6. โครงการในพื้นที่ ที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกและเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อให้เกิดสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย
3. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่มุ่งจะนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงสภาพจิตสำนึก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก และเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย เช่น หนังสือพิมพ์ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 45 คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่, กลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ (ปรองดอง) 3 รูป/คน 2) ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ร่วมงานประชาชนที่มาร่วมสร้างความปรองดอง 4 คน 3) ผู้อาวุโส วิศวกร ปราชญ์ชาวบ้านแกนนำพื้นที่วิจัย เครือข่าย 4 คน 4) กลุ่มเยาวชน นักเรียน ในพื้นที่วิจัย 4 คน จำนวนพื้นที่ละ 15 คน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การลงพื้นที่โดยการลงพื้นที่สำรวจชุมชนเพื่อเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย ที่มีผลงานเด่นทางด้านการสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในแต่ละพื้นที่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลประวัติความเป็นมาของบริษัท

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่มกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานป่าไม้จังหวัด สำนักงานอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อทราบถึงแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของ

ประชาชนตามหลักบรรทัดเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย ที่สอดคล้องกับการเรียนรู้และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำ ผู้นำชุมชน กลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ (ปรองดอง) กลุ่มผู้ร่วมงานประชาชนที่มาร่วมสร้างความปรองดอง ผู้อาวุโส วิศวกร ปรมาจารย์ชาวบ้านแกนนำพื้นที่วิจัย เครือข่าย กลุ่มเยาวชน นักเรียน ในพื้นที่วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การพูดคุยกับกลุ่มเยาวชนและกลุ่มจิตอาสาที่ทำงานในพื้นที่เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรทัดเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตัว ทำความคุ้นเคย กับผู้ให้ข้อมูล สังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนจนได้รับความไว้วางใจ บอกเล่า เรื่องราวต่าง ๆ ให้รับรู้ จากนั้นจึงเริ่มตั้งคำถามที่ต้องการศึกษา และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร รายงานในระบบฐานข้อมูลออนไลน์ ประกอบกับการบอกเล่า จากบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นข้อมูลที่หลากหลาย ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจ และตีความหมายได้อย่างลึกซึ้ง

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่วิจัย เครือข่าย 3 พื้นที่ จำนวนพื้นที่ละ 5 ราย จำนวน 15 ราย 2) กลุ่มเยาวชน นักเรียน ในพื้นที่วิจัย 3 พื้นที่ เพื่อร่วมเรียนรู้ สืบสานในการสร้างจิตสำนึกต่อวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ต่อสิ่งแวดล้อม ต่อความสัมพันธ์ทางสังคม และต่อความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านวิถีแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ค่านิยมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำครอบครัว การเรียนรู้ของบุคคล โครงการในพื้นที่ จำนวนพื้นที่ละ 2 ราย รวม 6 ราย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาวบ้านเกี่ยวกับการศึกษาข้อมูลชุมชนในการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรทัดเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย โดยการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัยในการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์พื้นที่ในชุมชน โดยการนำมาอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ในชุมชนให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่มีความจำเป็น การดำเนินงานตามแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของ “บวร” เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ของชุมชนพัฒนาชุมชนด้วยพลัง “บวร” เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและกระจายข่าวสาร ที่ถูกต้อง ผ่านทางสื่อที่หลากหลาย ทั้งหอกระจายข่าว เสียงตามสาย ที่ประชุมหมู่บ้าน วัด/ศาสนา

สถาน หน้าเสาธง สื่อการเรียนรู้ด้านดิจิทัล ห้องประชุม ทาง Social Network ให้คนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจสนับสนุนการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมกันพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ สู้สังคมคุณธรรมที่มีความรักสามัคคี มั่นคง มั่งคั่ง อย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 4 การร่วมรับผลประโยชน์โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในพื้นที่ในชุมชนร่วมกันอย่างเท่าเทียม

ขั้นตอนที่ 5 เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัยและผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไรเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมในพื้นที่ในชุมชนทั้งในด้านการสร้างจิตสำนึก ร่วมวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกและร่วมกันเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวร ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหวังให้การพัฒนาพื้นที่ในชุมชนของ 3 พื้นที่ ให้มีการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยและชาวบ้านมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยพื้นที่ของชุมชนที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของชุมชนที่ยั่งยืน ในรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีการค้นคว้าด้านข้อมูลและเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลในครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้แบ่งเป็นสามประเด็นคือการศึกษาสภาพจิตสำนึกวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกและการเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึก พบว่า

1. สภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

1.1 พื้นที่เสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย ภาคเหนือ บ้านไผ่รอบ หมู่ 8 ตำบลไผ่รอบ อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร จุดเน้นด้านวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณี และ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคมของพี่น้องไทดำ ในด้านต่าง ๆ ภาคกลาง บ้านเขาเขียว หมู่ 14 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี จุดเน้นด้านสิ่งแวดล้อมและ ความรับผิดชอบต่อสังคม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บ้านศิลา หมู่ 1, 18, วัดป่าสุนทรวนาราม หมู่ 28 ตำบลศิลา เทศบาลเมืองศิลา โรงเรียนบ้านศิลา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สถานีอนามัยตำบลศิลา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จุดเน้นด้านวิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธและ ความสัมพันธ์ทางสังคม ของพี่น้องไทยอีสาน

1.2. สภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรมี 4 มิติ ได้แก่ 1) มิติความเป็นมนุษย์ ประชาชนทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรม รับคำสาบานกับหลวงพ่อยึดหลัก “ฮิตสิบสองคองสิบสี่” 2) มิติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประชาชนรู้สึกหวงแหน อนุรักษ์ ทรัพยากรจากป่าให้คงอยู่อุดมสมบูรณ์ ให้เป็นมรดกสำหรับอนุชนรุ่นหลัง ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รู้จักการคัดแยกขยะตามแนวคิด 3R 3) มิติความสัมพันธ์ทางสังคม มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ถูกต้อง โดยผู้ใหญ่จะพาเด็ก ๆ ไปเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มีความสามัคคีปรองดอง ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน เมื่อมีกรณีพิพาทผู้อาวุโสในชุมชนจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้บรรเทาหรือจบสิ้นไป มีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวช่วงเทศกาลคนต่างพื้นที่ก็มาท่องเที่ยว 4) มิติความรับผิดชอบต่อสังคม มีการประชุมเครือข่าย ผู้นำรับนโยบายเข้ามาถ่ายทอดให้ลูกบ้านเพื่อดูแลผืนป่า ตามนโยบายบ้านเล็กในป่าใหญ่ ไม่บุก ไม่รุก ไม่ล่า ไม่เลื่อย มีกฎเหล็ก มีระวางโทษ มีการวิจัยและพัฒนา วิธีการแปรรูป การตรวจวิเคราะห์ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ การปรับปรุงโดยตัดผักบางชนิดที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนออก แต่รสชาติคงเดิม การตรวจวิเคราะห์สารตกค้าง

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึก พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) แนวคิดทางพระพุทธศาสนา 2) ค่านิยมท้องถิ่น 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) การเรียนรู้ของบุคคล 2) ผู้นำครอบครัว 3) โครงการในพื้นที่ดำเนินการ จะส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรทั้งสิ้น โดยจะแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการมีจิตสำนึกตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

3. การเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย พบว่า ฝ่ายบ้าน ครอบครัว ผู้คนองค์กร ในชุมชน วัด หน่วยงานรัฐและโรงเรียนต่างร่วมมือกัน จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับเยาวชนในชุมชน ที่ถือเป็นกำลังสำคัญโดยอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจทุกฝ่าย โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 3.1) การแนะนำแผนที่ชุมชนแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ให้กับเยาวชนและคนในชุมชน 3.2) การประชุมระดมความคิด 3.3) การทำแผนที่ทางความคิด และสร้างอนาคตร่วมกัน 3.4) จัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สานเสวนาการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญา/การณรงครักษาสิ่งแวดล้อม 3.5). สร้างชุดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสร้างจิตสำนึกตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. สภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย ในภาคเหนือ บ้านไร่รอบ ภาคกลาง บ้านเขาเขียว และภาคตะวันออก เชียงเหนือ บ้านศิลา จากการศึกษาผลการวิจัยพบว่าสภาพจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรมี 4 มิติ ได้แก่ มิติความเป็นมนุษย์ มิติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม มิติความสัมพันธ์ทางสังคม และมิติความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณรุ่ง ปภาพสิษฐและคณะ (2555) พบว่า

รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน สภาพที่เป็นลักษณะของการมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน มี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ส่วนรวมขึ้นในชุมชน ลักษณะที่ 2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชน ลักษณะที่ 3 การมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกัน หลังการทดลองใช้รูปแบบ ชาวบ้านในชุมชนมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น และภาพรวมการใช้รูปแบบ มีความเหมาะสมระดับมาก ผู้ใช้มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ ในระดับมากที่สุด เมื่อวัดระดับ จิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีระดับจิตสำนึกในระดับค่อนข้างมากขึ้นไป สูงถึงร้อยละ 83.7 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรภร สีทองดีและคณะ (2560) พบว่า 1. รูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐใน 11 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วม 2) ด้านการติดต่อสื่อสาร 3) ด้านการวิเคราะห์ วิพากษ์และวิจารณ์ 4) ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง 5) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 6) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา 7) ด้านความรักความสามัคคี 8) ด้านค่านิยม 9) ด้านจริยธรรม 10) ด้านมุ่งอนาคตควรพัฒนาโดยการฝึกงาน 11) ด้านเอกลักษณ์แห่งตน มีการพัฒนาด้วย 8 แนวทางได้แก่ การทำงานเป็นทีม การฝึกพูด การโต้วาที การอาสาสมัคร การฝึกงาน การปลูกฝัง การอบรมและ การยกย่อง 2. ผู้ประเมินส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันในระดับมากที่สุดมี 6 แนวทาง ได้แก่การทำงานเป็นทีม การอาสาสมัคร การฝึกงาน การปลูกฝัง การอบรม และการยกย่อง ส่วนการโต้วาทีและการฝึกพูดมีความเห็นพ้อง ต้องกันในระดับมาก

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกประกอบด้วย ปัจจัยภายในได้แก่ แนวคิดทางพระพุทธศาสนา ค่านิยมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเรียนรู้ของบุคคล ผู้นำครอบครัว โครงการในพื้นที่ดำเนินการ จะส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรพทั้งสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของอุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา และคณะ (2560) พบว่า 1) ความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตคนในชุมชน กับป่ามีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ป่าแห่งนี้เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้แต่คนขาดจิตสำนึกในการดูแลป่า รู้จักใช้แต่ไม่ได้ดูแลเนื่องจากคิดว่าป่าไม่มีวันหมดและคิดว่าหน่วย งานราชการมีหน้าที่ต้องเข้าไปดูแล 2) ได้รูปแบบในการสร้างจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้รูปแบบการให้กลุ่มเยาวชนช่วยในการขับเคลื่อนการสร้างจิตสำนึกในการรักษาป่าและมีการจัดตั้ง “กลุ่มเยาวชนคนรักสีเขียวประตู” ผ่านทางโซเชียลทำให้การรับรู้กิจกรรมเกี่ยวกับป่า และข่าวสารมีการรับรู้ได้มากขึ้น โดยสอดแทรกการยกระดับจิตสำนึกคนในชุมชนผ่านกิจกรรม ได้แก่ การใช้เครือข่ายวิทยุวิจัย พิธีบวชป่าและติดป้ายอนุรักษ์รอบป่ากิจกรรมตั้งศาลต้นกุง ค่ายเยาวชนอนุรักษ์ป่า การทำแผนที่ป่าด้วย GPS โดยชุมชน เป็นต้น จนเกิดรูปแบบการจัดการป่าโดยการใช้หลักผู้อาวุโสใน ชุมชน และใช้ระบบความสัมพันธ์เครือข่ายติกระบวนกรสร้างการ เรียนรู้ข้ามวัย (เด็ก-ผู้สูงอายุ) นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ ทำให้กลุ่มคนในชุมชนมีการรวมตัวกันเพิ่มขึ้นเกิดเครือข่ายความร่วมมือภายในและภายนอกพื้นที่ในการทำกิจกรรมสร้างจิตสำนึก รักษาป่าชุมชน ได้ตั้งกฎกติการ่วมกัน และจัดทำป้ายข้อตกลงเรื่องป่า จัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อ

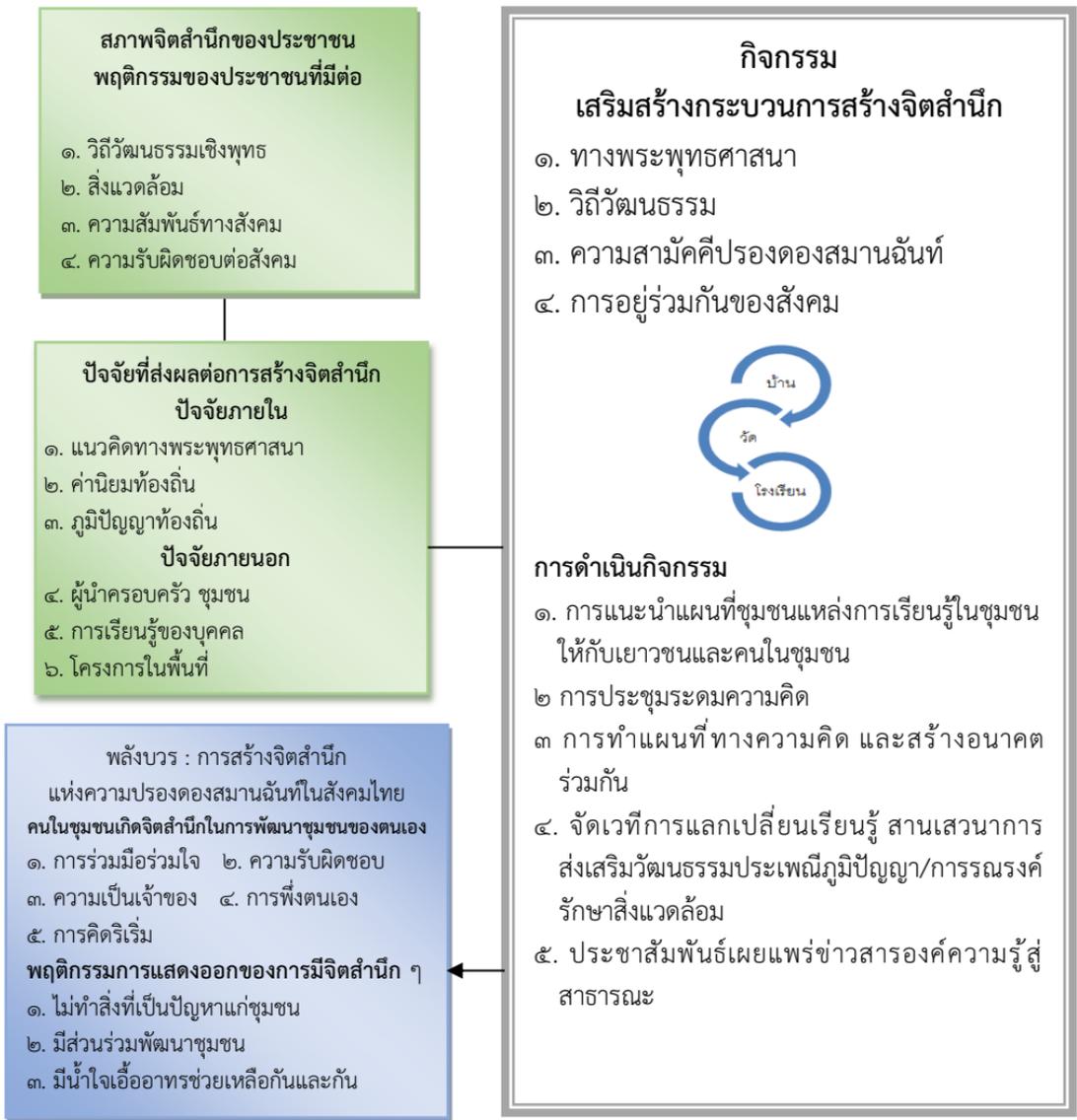
ดูแลและบริหารจัดการป่า และทางองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกลางจัดทำแผนงานเพื่อเสนอหน่วยงานทหารสนับสุนนงบประมาณชุดลอกหนองน้ำในป่า 2 แห่งและชุดคลองเพื่อกั้นเขตแนวป่าที่เหลือป้องกันการบุกรุกป่าและสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยพร พิบูลศิริกร (2551) พบว่า ปัจจัยความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ประกอบด้วย 1) จุดเริ่มต้นและความเป็นมาในการจัดตั้งองค์กร ต้องเริ่มมาจากคนในชุมชน ด้วยความ เชื่อ ความศรัทธา ความเสียสละ จิตวิญญาณสาธารณะมุ่งมั่นเพื่อแก้ปัญหาความทุกข์ยากของชุมชน 2) เป้าหมายการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน มุ่งเน้นการดับทุกข์ การสร้างสังคมให้เกิดความ สันติสุข มีความเข้มแข็ง และยั่งยืน 3) ฐานคิดการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน เน้นการสร้าง จิตสำนึกร่วมภายใต้แนวคิด “จะให้อะไรกับชุมชน” ไม่ใช่ “จะได้อะไรจากชุมชน” และ “การให้อย่างมี คุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” ควบคู่กับการพัฒนาแบบยั่งยืนเพื่อการพึ่งตนเอง การจัดสวัสดิการตามหลัก ของศาสนา ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้คุณธรรมนำกฎหมาย สวัสดิการสังคมตั้งอยู่บนฐาน ของการ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน 4) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ ปัจจัยองค์กรและการบริหารจัดการ องค์กรมีวิสัยทัศน์เชิงบวกในการจัดสวัสดิการสังคม มีการวิเคราะห์ปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การบริหารและจัดองค์กรโดยแบ่งบทบาทหน้าที่ ของคนในองค์กรอย่างชัดเจน ใช้ทรัพยากรและทุนในชุมชนที่มีความหลากหลายในการจัดสวัสดิการ สังคม ปัจจัยภาวะการณ์น้ำสร้างจิตสำนึกในลักษณะของการประสานงานประสานใจ ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ในทุกระบวนการ สร้างศรัทธาในตัวผู้นำ สร้างผู้นำใหม่ ๆ ในกลุ่มต่าง ๆ สร้างกระบวนการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ ปัจจัยการรวมกลุ่มของสมาชิก รวมกลุ่มด้วยผลประโยชน์ตอบแทน ด้วยความรู้สึกเป็น เจ้าขององค์กร ด้วยจิตสำนึกร่วมกันมีจิตสาธารณะเพื่อชุมชนและสังคม ปัจจัยกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการปรับตัว การเรียนรู้ร่วมกันและการสรุปบทเรียนเป็น ประจำของสมาชิกในองค์กร นำประสบการณ์มาเป็นบทเรียนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การปรับตัว ของคณะกรรมการและสมาชิกเพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหาคืออื่น ๆ การควบคุม ตรวจสอบดูแล การบริหารจัดการโดยชุมชน ปัจจัยการขยาย ผลและขับเคลื่อนสู่เป้าหมาย การสร้างกิจกรรมที่มาจาก การเชื่อมกายเชื่อใจของผู้คนที่หลากหลายต่าง พื้นที่ ศาสนา วัฒนธรรม การสร้างกระบวนการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายใน แนวราบ แนวตั้ง ข้ามเขต ข้ามพื้นที่ ข้ามวัฒนธรรม และข้ามศาสนา การทำงานแบบบูรณาการ กิจกรรม และการปฏิบัติ 5) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน ได้แก่ การ ได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกองค์กร ความสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล การได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ เช่น องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาค ประชาชน และองค์กรภาครัฐอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ การ ประสานการจัดสวัสดิการของ องค์กรชุมชนระหว่างพัฒนาสังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัด ใช้วิทยุชุมชนเป็นเครื่องมือเผยแพร่ข่าวสารแลกเปลี่ยนข้อมูล

3. การเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรทัดฐานเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย พบว่า ในสังคมของคนที่อยู่รวมกันย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบของความปรองดองสมานฉันท์ที่มีการพึ่งพากัน ซึ่งคนในสังคมต่างก็มีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกันไป แต่ถ้าคนในสังคมขาดจิตสำนึกในการสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์แล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมไทย อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ทั้งในระดับ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชนในสังคมไทย ซึ่งการจะทำให้เกิดการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบรรทัดฐานเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยที่มีความยั่งยืนจะต้องมีการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตสำนึกอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ความร่วมมือ ร่วมใจของสมาชิกทุกระดับทุกฝ่าย ได้แก่ ครอบครัว โดยผ่านการอบรมเลี้ยงดูของพ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง สำหรับชุมชนนั้นมีการสร้างจิตสำนึกโดยผู้คน กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นต่อสมาชิกของชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ถือเป็นกำลัง สำคัญในอนาคต นอกจากนี้แล้วสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาโดยบูรณาการให้หลักสูตรต่าง ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านต่าง ๆ โดยเน้นให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความร่วมมือระหว่างสถาบันศึกษากับชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทรงศรี ตุ่นทอง และคณะ (2560) พบว่า รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนจังหวัดลพบุรี โดยใช้การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมทางปัญญา โดยมี 4 ขั้นตอน คือ 1) จัดกิจกรรมสร้างความตระหนัก 2) การวางแผนพัฒนาสาธารณะ 3) การดำเนินการตามแผน และ 4) การสะท้อนตนเองเพื่อการปรับปรุงตนเอง โดยในขั้นตอนการวางแผนพัฒนาจิตสำนึก สาธารณะเน้นการชี้แนะการให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า โดยภาพรวมจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชนหลังใช้สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของ ส่วนรวม และด้านการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมของเยาวชน หลังใช้สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบฯ อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวมของเยาวชนหลังใช้กับ ก่อนใช้รูปแบบฯ ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกากิตติพงษ์ สีลสุโท และคณะ (2560) พบว่า นักเรียนมีความรู้เข้าใจ หลักการ วิธีการ พัฒนารูปแบบการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หลังจากการเข้าฝึกอบรมโครงการ แล้วนักเรียนมีแรงจูงใจเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของป่าไม้ โดยใช้เทคนิค U-B-P-P-D สามารถช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้น คือ 1) เข้าใจปัญหา 2) ใช้หลักพุทธจิตวิทยาในการจัดการป่าชุมชน 3) อบรมให้ความรู้ 4) ขึ้นพัฒนาการจัดการป่าชุมชน ได้สอดคล้องเทคนิคยุทธวิธีการนำเปลี่ยน เพื่อโน้มน้าวจิตใจและสร้างทัศนคติใหม่ต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เพื่อความสามัคคีเกิดประสิทธิผลแรงจูงใจในการพัฒนาป่าชุมชนด้วยความเต็มใจ และหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการป่าแบบพุทธจิตวิทยาชุมชน โดยการกำหนดบทบาท และหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากฤษฏา กิตติโสภณ (แช่หลี่) (2558) พบว่า 1) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์นั้น เริ่มจากการสร้างความปรองดองในจิตใจของแต่ละคน

ก่อน เพื่อสร้างสันติภาพสู่สังคมภายนอก โดยใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาส่วนกระบวนการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักการบริหารโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การวางแผน (Planning) การจัดหน่วยงาน (Organizing) การจัดสายงานและการจัดตัวบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และ งบประมาณ (Budgeting) โดยผู้นำชุมชนจะต้องยึดหลักการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ 6 ประการคือหลักความถูกต้อง หลักความเหมาะสม หลักความบริสุทธิ์ หลักความยุติธรรม หลักพรหมวิหารธรรมและหลักความเสียสละ จะทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนอย่างแท้จริง 2. แนวทางการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์ที่หนึ่ง จัดตั้งศูนย์อำนวยการกลาง และศูนย์อำนวยการระดับชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เช่น มีวัสดุอุปกรณ์ในการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลเป็นศูนย์ประสานงานและขับเคลื่อนโครงการ มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องกลยุทธ์ที่สอง จัดอบรมประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจในการรักษาศีล 5 รวมถึงสถานศึกษาหน่วยงานราชการ โรงเรียน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง จัดทำเอกสาร แผ่นพับและสื่อการสอนเพื่อเผยแพร่โครงการให้ทั่วถึง และขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ระดับ 2 อย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายของ (ข) คณะสงฆ์ กลยุทธ์ที่สาม พัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ และสร้างจิตอาสาในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้น เน้นการประสานงานระหว่างบ้าน วัด และชุมชน (บวร) และกลยุทธ์ที่สี่ สร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการที่มีคุณภาพ ขอความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาของจังหวัด เช่น มหาวิทยาลัย วิทยาลัย เป็นต้น ในการช่วยสร้างเครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผลที่มีคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ มีการรายงานผลการดำเนินงานทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย ดังนี้

ภาพที่ 1 พลังบวร : การสร้างจิตสำนึก แห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและประยุกต์ใช้กำหนดเป็นนโยบายเพื่อดำเนินการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

2. วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดเป็นนโยบายบูรณาการเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้การเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

3. ภาคราชการ องค์กรบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ร่วมสนับสนุน กำหนดเป็นนโยบายขับเคลื่อนและเสริมสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การศึกษาสภาพจิตสำนึกของประชาชนมุ่งเน้นไปที่พลังบวร : การสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคม ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนหน่วยงานราชการ หน่วยงานเหล่านี้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เพื่อการบูรณาการความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ในการสร้างจิตสำนึกแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทย

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมสังคม ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนหน่วยงานราชการ ควรเสริมสร้างปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก จะส่งผลต่อ กระบวนการสร้างจิตสำนึกของประชาชนตามหลักบวรเพื่อสร้างสังคมแห่งความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ

3. ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียนหน่วยงานราชการควรเสริมสร้างกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน เยาวชนในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ชัยพร พิบูลศิริ. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรชุมชน*. (รายงานการวิจัย). คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทรงศรี ตุ่นทอง และคณะ. (2560). รูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะสำหรับเยาวชนจังหวัดลพบุรีโดยใช้การปรับพฤติกรรมทางปัญญา. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(2), 65-74.
- พระใบฎีกากิตติพงษ์สีล สุทธิและคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบพุทธจิตวิทยาชุมชนในการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(1), 26-39.
- พระมหาภคฤกษ์ กิตติโสภโณ. (2558). การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ด้วยการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(3), 55-62.
- ภัทรภร สีทองดีและคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมจิตสาธารณะของนิสิตในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 28(3), 63-74.

อรุณรุ่ง ปภาพสิขฐ และคณะ (2555). รูปแบบการสร้างจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน. *วารสารวิจัย
ราชภัฏพระนคร*, 7(2), 98-109.

อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา และคณะ. (2560). รูปแบบการสร้างจิตสำนึกท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ป่า
ชุมชนอย่างยั่งยืน ตำบลโคกกลาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและ
พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 12(1), 48-60.